

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

VII. Continuatio alterationis iuxta Zenonistas explicatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

fieri continuè, quod si oppositum videatur asseruisse locis citatis, componi potest in mea sententia asserente intentionem fieri continuè in partibus passi proximis agentis, cui conclusioni fauent testimonia ab aduersariis adducta, & de illa Arist. explico locis citatis, & motum non fieri continuè in partibus remotioribus, pro qua conclusione adduco Aristotelem cuius iam do verba.

3 Non me latet nonnullum explicuisse Arist. asserentem motum non fieri continuè, hoc est non perpetuè durare, sed finem habere, absque ratione tamen, imò contra ipsum Arist. ibidem asserentem, motum habere diuisionem, quæ formaliter opponitur continuationi, quam probare intendunt aduersarij. Verba sunt Aristotelis: *Manifestum est igitur quod non est necessarium semper aliquid abire, quia diuiditur (nota verbum diuiditur) ipsa diminutio in infinita, sed totum aliquando abire. Similiter autem in alteratione qualibet, non enim si partibile est infinitum id quod alteratur, ob id & alteratur, sed simul, vniuersa fit sicut congelatio.* Quibus verbis expresse docet Arist. motum aliquando habere diuisionem, ac proinde non semper esse continuum, aliquando vero illius partes simul fieri, sicut in congelatione, ac proinde non semper successiuum quod nota pro explicatione testimoniorum, quæ supra adduximus contra conclusionem, quæ tradidi posse qualitate diuisibilem in instanti produci.

4 Difficilius potest obijci ex eodem Philosopho 5. Physic. cap. 2. text. 41. vbi tria requirunt ad vnitatem specificam partium, vnitatem subiecti, & temporis continuationem, illius sunt verba: *Quapropter necesse est eundem in specie esse & vniuersum, hoc est subiecti, & in vno tempore simpliciter continuum motum, & vnum. Tempore quidem vt non immobilis interstet, intermittente enim quiescere necesse est. Multi igitur & non vnus motus, inter quos quies est, quare, si aliquis motus statu interceptus, neque vnus est, neque continuus, interceptus autem, si in medio tempore est.* Respondeo, motu quiete interruptum quoad extensionem posse dici continuum, ex nullo tempore, neque instanti intercepto, si simul in illo extensione & intentione inspicimus, quia nullum est instans, neque pars temporis aliqua, in quibus non producatur extensio, vel intensio qualitatis in aliqua parte subiecti, cum verò intensio extensioni vniatur, ex vtraque resultat idem numero motus nullo interrupto tempore, neque enim motus intensiois adæquatè distinguitur à motu extensionis, quia qualitas ex qua resultat intensio in hac parte vnitur qualitati, per quam fit extensio ad aliam, eademque vniò proportionem seruata, quæ est in termino, reperitur etiam in alteratione ad illum terminata.

5 Secundo, Respondeo motum essentialiter successiuum requirere continuationem temporis, vt simpliciter vnus dicatur: in successiuus enim per se continuus fluxus partium immediatè succedentium, vel est tota vniòis ratio, vel saltem essentialiter illius vniò dependet ab illo immediato fluxu, cum enim partes non permaneant, non potest hæc vniari parti, quæ tempore mediato præcessit, & immediatè non fuit, nihilominus adhuc in his motibus vnitatem quandam, etsi non physicam, moralem reperi-mus, quando interruptio temporis tanta non est, vt sensibus percipi valeat, sic vnum motum dicimus quo quis mouetur à domo in templum, licet nunquam pedem solo figat, quin aliquo tempore hæreat. In motibus verò non per se successiuus adhuc maior vniò potest reperiri, etiam si maxima fuerit temporis interruptio, quia vltima pars motus alterationis, qui non vltra progreditur, etiam si postea non permaneat cum illa denominatione motus, physicè tamen intrinsecè permanet tempore sequenti, actio enim productiua quarti gradus caloris vltimo producti, etsi tantum in illa mensura, in qua gradus primo produci-tur motus dicatur, postea verò toto tempore, quo gradus ab eadem causa conseruatur, permanet eademmet actio, qua primo fuit productus, & quæ antea motus dicebatur, hac denominatione amissa postea dicitur conseruatio, eademque intrinsecè manet; postea verò quocumque tempore interrupto, cum quintus gradus produci-tur, & vnitur quarto, qui multò antea fuerat productus, actio productiua quinti quæ in prima sui mensura motus dicitur, vnitur actioni conseruanti quartum gradum caloris, etsi iam hæc mutatio non dicatur. Ex quo inferitur motum alterationis adhuc physicè interruptum, posse esse vnum secundum omnem suam rationem intrinsecam actionis, etiam si fuerit interceptus, ita vt tempore mediò nihil

qualitatis, neque secundum intentionem, neque secundum extensionem fuerit productus, tantum enim continuatio requiritur ad vnitatem illius extrinsecæ denominationis motus, quam concedere non reperiri in motu alterationis absurdum non esset, licet necessarium non sit propter solutionem supra datam. Deinde, quia interruptio, quæ contingit aded est exigua, vt moraliter nulla reputetur, & motus continuus moraliter dici possit, licet valde crebro interruptio contingat.

PUNCTVM VII.

Continuatio alterationis iuxta Zenonistam explicatur.

Dicendum est primò, alterationem non posse esse continuum adhuc per breuissimum oculi ictum quoad extensionem, in opinione constitutente continuum ex partibus indiuisibilibus. Hanc conclusionem à posteriori rectè probat Arriag. disp. 2. sect. 3. subsect. 2. quia in ictu oculi sunt tot temporis instantia, quot puncta in extensione vnius leuicæ, quod probatur ex motu Solis, qui in ictu oculi percurrit spatium, maius forsan, quam vnius leuicæ, & necessariò in quolibet indiuisibili acquirendi spatij vnum instans temporis infumit. Ex quo inferitur quod si agens applicatum passo in quolibet instanti temporis nullo intermisso, suam actionem extenderet per vnum indiuisibile subiecti, subiectu æquè extensum immutaturum, ac extensum est spatium, quod percurrit Sol in eodem tempore, ac proinde alterationem continuum quoad extensionem breuissimo temporis spatio per totum orbem esse extendendam, cuius oppositum docet experientia, cum videamus calefactionem durare multum temporis, & toto elapso tantum attingisse spatium iactus vnius lapidis.

Hæc ratio adduci posset ad eandem conclusionem probam in sententia Arist. video tamè infinitudine partium à multis eludendam esse, dicent enim in extensione vnius palmi qualitatis esse infinitas partes proportionales potentes correspondere partibus proportionalibus temporis, in quo mouetur Sol per vnam leuicam, licet hæc partes temporis correspondeant partibus proportionalibus vnius leuicæ. Hæc tamen illusio est non solutio, licet enim, quodlibet continuum conflet ex infinitis partibus negari nequit vnum esse maius alio saltem materialiter, & in manu non esse tot partes proportionales, quot sunt in toto brachio simul, & in manu, neque duo infinita quorum singula cuiuslibet partes proportionales correspondent singulis partibus alitis tertij non posse se extendere in partibus proportionalibus, & consequenter neque in aliquotis, hæc enim ex illis conflunt: ergo si singula partes proportionales motus cæli, & singula motus extensui alterationis correspondant singulis proportionalibus temporis motus alterationis, & motus cæli correspondebant vni tertio in extensione, & consequenter inter se. Negabis correspondentiam inter infinita, quod facilius dices, quam percipies, sed non in his immoror.

Cognita à posteriori conclusione in sententia Zenonis illam probo à priori in vtraque opinione Aristotelica, & Zenonistica. Agens producit vniormiter difformiter in primo instanti, videlicet in prima parte subiecti calorem vt sex, in secunda calorem vt quatuor, in tertia vt duo, & nihil in quarta, quia duo gradus caloris, etsi vnum excedat non excessu sufficienti ad agendum, quia hic debet esse status, & determinatus, v. g. vt duo. In secundo instanti cum agens conseruet gradus productos in primo, non potest tantum calorem producere in secundo, quantum produxit in primo, licet hunc aliquantulum possit intendere, quia iam minorem inuenit resistentiam iuxta dicta Punct. 6. quapropter in secundo instanti producit in prima parte subiecti calorem vt quatuor (vt rem explicem non curo de octonario numero à Philosophis assignato) in secunda, vt duo, in tertia verò nihil, quapropter in hoc instanti non potest qualitas extendi ad quartam partem subiecti, quia tertia non fuit aucta propter paruum excessum, quem adquisiuit secunda respectu illius, in tertio verò instanti etiam in secunda parte vnicus tantum gradus produci-tur, cum duobus in instanti præcedenti productis, excessus sufficiens constituitur ad agendum in tertia, quæ duobus gradibus, quos in primo instanti adquisiuit, & alio in tertio produci potest.

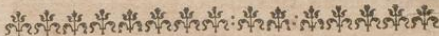
potest ad quartam partem subiecti calorem extendere. Re ita composita recte assignatur à priori ratio conclusionis à posteriori cognita in Zenonis sententia, quæ ratio conclusionem probat eodem modo in opinione constituyente continuum ex infinitis partibus.

4 Dicendum est secundò, intensiorem partem distantiam ab agente præcipuo non esse continuum. Hanc conclusionem pro Zenonitis, & Aristotelicis probat ratio facta in præcedenti. ex qua illam euidentem infero. Ad hoc ut intensio fiat in parte distantia per additionem vnius gradus necessum est fieri in partibus proximioribus per additionem plurium, quæ non potest simul ab agente produci: ergo ut producat vnius gradus in parte distantia, spectandum est tempus, quo intensio plurium graduum fuerit producta in partibus proximioribus agentis, & quo excessus determinatus sit productus in parte anteriori immediata illi, in qua intensio est facienda; cum verò hic excessus, & illa intensio fiant in tempore diuisibili, necessum est ut pars remota subiecti illud expectet ad qualitatem in se recipiendam.

5 Dicendum est tertio, intensiorem fieri continuè in partibus proximis passis. Hanc conclusionem trado pro Zenonitis, & Aristotelicis, quam sic probò. In parte proxima agentis nulla potest assignari ratio propter quam agens producat intensiorem in instanti sequenti quam non potuit in hoc producere in quo nihil produxit: ergo si illam poterit producere in sequenti potest in isto; ergo in hoc producat intensiorem, vel in isto illam producere nequit, neque in sequenti, illam efficere valebit. Quod docet Arriaga contrariam qualitatem exigere conferuari in præsentia contrarij per tantum tempus, quo cessat actio agentis, & illo transacto de nouo incipere, quia iam expletum fuit tempus, quo qualitas contraria petebat durare, absque fundamentum, & sine necessitate dicitur.

6 Obiicies ex Arriaga: Intensio qualitatis in parte proxima agentis est continua; ergo in ictu oculi tot indiuisibilia qualitatis intense acquirere pars subiecti, quot indiuisibilia spatij percurrit Sol in eodem tempore. Respondeo concedendo consequentiam, nullum enim est inconueniens asserere manum mediocriter calidam, habere tot indiuisibilia intensiōis qualitatis quot extensiōis spatium vnius leuæ, quia hæc indiuisibilia cum sint naturæ exilis in magna multitudinē leuiter immutant subiectum, ac proinde maximus illorum numerus requiritur, ut mediocriter pulsent potentiam, & sensationem, notabiliter dissonam, vel consonam pariant. Si obiicias intensiōem partis propinque agentis durare per spatium vnius horæ fore penè infinitam, dicam ego nullam intensiōem talis partis propinque durare per spatium vnius horæ, quia minor alio agens producat, quidquid potest producere, neque expectantiam aliquam contra me poteris inuenire.

7 Dicendum est quarto, agens producentem simul in parte proxima maiorem intensiōem excessu requisito ad operandum continuè extendere qualitatem vique ad partem illam, in qua intensio in instanti acquisita minor sit excessu requisito ad operandum. Rem explico, produxit calidum in primo instanti per quatuor partes subiecti, in prima quatuor gradus qualitatis, tres in secunda, duos in tertia, vnum in quarta: quibus productis, prima produxit quidquid potuit in secunda, & secunda in tertia, &c. quapropter requiritur ut postea agat quælibet pars anterior in subsequente, excessus aliquis determinatus, pono esse trium graduum, si agens in secundo instanti tantum producat duos in prima, nihil in secunda producat in illo instanti, si verò produxit tres in illo instanti, producentur duo in secunda sed nihil in tertia, quia secunda non habet excessum requisitum ut agat in illam. Si verò in secundo instanti quatuor produxisset in prima parte, in eodem producerentur tres in secunda, duo in tertia, & nihil in quarta, propter eandem rationem. Et quo maior intensio simul producat in prima parte subiecti, per partes plures illius intensio est continua; cum verò non possimus assignare intensiōem quam simul producat in prima parte non possimus partes annumerare, in quibus intensio est continua, sed tantum asserimus eo per plures partes fieri continuè, quo fortius est præcipuum agens, & intensiorem qualitatem simul producat in parte illi immediata.

CONTROVERSIA VII.

De raro & denso.

VASTIO est an raritas, & densitas ad qualitatem pertineant, & consequenter an rarefactio, & condensatio ad alterationem spectent: deinde non desunt aliqui, qui existimant viuientia per rarefactionem tantum augeri, & per condensationem minui, ideo controuersiam iustituo distinctam ab illis, in quibus de nutritione, & alteratione disserui.

PUNCTVM PRIMVM.

Definitur rarum, & densum, totiusque rei difficultas proponitur.

R Arum definiuit Aristoteles: Quod sub magnis dimensionibus parum habet materie: densum verò, quod sub parvis dimensionibus multum materie habet. Vtrumque inuenies in corpore nunc calido, & postea frigido, oleum enim quod frige factum parum spatij occupabat, nunc calefactum magnum spatium implet, ex hoc in fero idem corpus eodem modo se habens posse dici rarum respectu vnius, & densum respectu alterius, vel vtrumque respectu sui ipsius, secundum diuersos status. Hoc inspicies si ponas tria corpora entitatiuè æqualia secundum substantiā, & quantitatem, quorum vnum occupat tres vlnas spatij, aliud quatuor, & quinque aliud: corpus occupans quatuor vlnas spatij rarum dicitur respectu corporis, quod tres tantum replet, & densum respectu alius, quod quatuor adimplet. Idem dicito de eodem corpore quatenus potens est ad tres spatij vlnas contrahi, vel ad quatuor extendi. Hæc dixerim iuxta propriam sententiam, quam postea tradam, & iuxta sententias aliorum, qui raritatem, & densitatem non formaliter in qualitate constituunt, hi enim possunt asserere has qualitates specie distingui, & corpus occupans quatuor spatij vlnas differre à corpore quinque replente, quia remissiorem habet raritatem, & vtrumque differre à corpore, quod tres tantum attingit, quia hoc habet densitatem & illa raritatem qualitates inter se species differentes.

Suppono in omnium opinione rarefactionem, & condensationem fieri non posse, sine motu locali, & sine acquisitione nouæ præsentia, siue rarefactio, & condensatio in tali motu, & raritas, & densitas in præsentia per talem motum acquisita consistant, siue non in præsentia, sed in alia qualitate, seu alia quacumque entitate constituendæ sint. Ratio est manifesta, ut corpus densum rarefiat, extendi ad maius spatium necesse est, & ut condensetur debet contrahi ad minus spatium, quam antea occupabat, sed non potest corpus maius spatium acquirere, & acquisitum relinquere, & minori contineri sine motu locali: ergo in rarefactione, & condensatione motum localem intercedere necesse est. Dixi rarefactionem, & condensationem fieri non posse, sine motu locali, quod intelligendum est, quando corpus acquisiuit raritatem, & densitatem, quæ prius tempore priuatum processerat. Si verò in eodem instanti, quo corpus creatur, vel producit rarefiat, vel densetur, tunc illa rarefactio, seu densatio non includit motum localem, sed dicit productionem præsentia quæ motus diceretur, si subiectum in instanti præcedenti existisset priuatum tali præsentia. Ex his colligo raritatem & densitatem semper præsentiam importare corporis rari, aut densi, & rarefactionem, & condensationem huius præsentia productionem.

His positis totum difficultatis negotium est, quomodo idem corpus habens easdem partes quantitatis possit modo pauciores, & postea plures spatij partes occupare, sine replicatione partium in eodem spatio, & sine repetitione eiusdem partis in diuersis spatij partibus. Ratio dubitandi desumitur ex eo, quod corpus quantitatum habet partes, siue finitas, siue infinitas, in se certas & determinatas:

R r 4 suppono